

MTA GYEREKPROGRAM IRODA VÉLEMÉNYE

AZ

ELŐTERJESZTÉS A KORMÁNY RÉSZÉRE a „Legyen jobb a gyermekeknek!” 2007–2032 Nemzeti Stratégia végrehajtását szolgáló 3 éves kormányzati cselekvési terv tartalmáról c. anyagról

Általános megjegyzések:

A „Legyen jobb a gyermekeknek!” 2007–2032 Nemzeti Stratégia végrehajtását szolgáló 3 éves kormányzati cselekvési terv formailag a korábbiaknál kiérleltebb és teljesebb. Valójában azonban:

- hiányzik belőle a Nemzeti Stratégiában megfogalmazott célokhoz vezető eszközök módszeres, egymással is összefüggő átgondolása;
- hiányzik a tárcák közötti szerves együttműködés, az egymásra építés. (Ennek csak egyik példája az EU fejlesztések részleges párhuzamossága)
- az Intézkedések és az Indoklás csak részben vannak egymással összhangban. (Van intézkedés indoklás nélkül, és fordítva.)
- a forrásigény csökkentése érdekében a Stratégia eredeti szándékától és szövegétől eltérően, súlyos bírálatokat kihívó módon értelmezi a Stratégia forrásigényét (l. a IV. Gazdasági hatásokra vonatkozó megjegyzéseinket.)

Az idő rövid ahhoz, hogy ezeket az észrevételt részletesen igazoljuk, hogy javaslatot tegyünk egy teljesebb közelítésre, illetve, hogy a kormányzat jelentősen átdolgozza a jelenlegi előterjesztést. Erre vonatkozóan csak néhány kisebb módosítást javasolunk az alábbi észrevételekben, továbbá azt, és ez viszonylag egyszerűen megoldható, hogy az Indoklás valamivel jobban igazodjon az intézkedésekhez. (Erre szükség esetén javaslatot készítünk.)

Mindemellett a *„gördülő tervezés” elvének alkalmazásával lehetőséget látunk arra, hogy 2009-ben a cselekvési terv módosítására kerüljön sor.* Ha erre van kormányzati igény, akkor az MTA Gyerekprogram Irodája vállalja, hogy a MEH Irodával együttműködve 2008. március 15-ig elkészít egy olyan tanulmányt, amely segítséget nyújt egy módosított cselekvési terv elkészítéséhez. A tanulmány főbb elemei a következők lennének:

- A Nemzeti Stratégiából adódó feladatok és a Kormányzati cselekvési tervben szereplő intézkedések összevetése, valamint javaslat a fontosabb hiányok pótlására;
- Az eddig elmaradt, a Nemzeti Stratégia teljesítése szempontjából sürgősen elindítandó cselekvések forrásigény-minimumának becslése 2009-2011-re;
- A gyermekszegénységet komplexen ábrázoló indikátorrendszer kidolgozása, illetve a már kidolgozott indikátorok adatokkal feltöltése 2006-ra és 2007-re vonatkozó adatok alapján, továbbá a legfontosabb indikátoroknál a mérföldkönek számító változások szintjének és időigényének becslése. (Ez utóbbi az Iroda munkatervi feladata is.)

A vezetői összefoglalóra és az intézkedési tervre vonatkozó konkrét észrevételek és javaslatok

Vezetői összefoglaló I.1.b pontja véleményünk szerint kiegészítést és pontosítást igényel:
Javasolt szöveg:

b. Közoktatási reformok, részben a pedagógusok kompetencia alapú képzésre és integrált oktatásra való felkészítése; az egyéni fejlődést szem előtt tartó modern pedagógia mainstream pedagógiává emelése (érdemi differenciálás), a kis gyermekekkel (0-7) foglalkozók (pedagógusok, védőnők, stb.) új képzéseinek beindítása.

A vezetői összefoglaló I. tartalmi összefoglaló indoklásában, az utolsó előtti bekezdésben tárgyalt korai fejlesztés során a szakemberek mellett, a szülőknek van meghatározó szerepük. Ennek értelmében a következő módon kiegészített szöveget javasoljuk:

Az iskoláztatást megelőző korai fejlődési szakaszban a gyermekek fejlődési eltérései, társadalmi, szociális okokból kialakuló lemaradásai hatásosabban és kevésbé költséges beavatkozásokkal korrigálhatók, mint később. Fontos cél, hogy a korai fejlődés diagnózisát, valamint a fejlődési eltérések leküzdését elősegítő eljárásokat, módszereket ne csak a gyógypedagógusok ismerjék, hanem a gyermekekkel foglalkozó pedagógusok, védőnők, gyermekorvosok, szociális segítők, és az ő segítségükkel is maguk a szülők stb.

IV. Gazdasági hatás

A Gazdasági hatások fejezet számos problémát jelent számunkra. Ezek közül a legfontosabbakat említjük:

a) Elvi közelítés a szükséges forrásokhoz:

A cselekvési terv IV. Gazdasági hatás fejezete így kezdődik: „A „Legyen jobb a gyermekeknek!” Nemzeti Stratégia sajátossága az, hogy nem kívánja érdemben bővíteni a gyermekek érdekében működtetett állami elvonásokat és újraelosztásokat...”

A Nemzeti Stratégiáról szóló **OGY határozat ezt nem állítja**, csak figyelmeztet az egyensúlyi követelményekre: „3. Az Országgyűlés felkéri a Kormányt, hogy a cselekvési program megvalósítása során ...tartsa szem előtt az államháztartás egyensúlyi követelményeit, a versenyképesség és a foglalkoztatás fejlesztésének elsődlegességét.”

Egyebekben az OGY Határozat számos helyen világossá teszi egyrészt azt, hogy forráshiányos területről van szó, ahol a forrásbővítésben az államnak is kötelezettsége van, másrészt azt, hogy a gyermekekbe való befektetés a *jövőben megtérülő* legjobb befektetés. Néhány idézet:

- *Forráshiányra példa:*

o II. fejezet 3. pontjából:

“...a *szükséges források töredéke sem áll rendelkezésre* ahhoz, hogy a roma gyermekek iskolai integrációja és felzárkózása sikeres legyen. A szegregáció ilyen feltételek mellett erősödik”

- o II. fejezet 6. pont egésze, de pl. különösen:
“A mai helyzet javításához és a tendenciák megfordításához *jelentős források szükségesek*. A szegénység forráshiány. Forráshiányt többletforrások nélkül nem lehet megszüntetni.”
- *Állami többletforrás szükségességére és indokoltságára példa:*
  - o II. fejezet 6. pont:
„A közös felelősségek vállalásához és a piaci kudarcok korrekciójához szükség van a *központi újraelosztás (magyar vagy uniós) többletforrásaira is.*”
„E források zömének felhasználása *a jövőbe való beruházásnak tekintendő.* Éppen ezért a szegénység csökkentése nem áll szemben a gazdasági növekedési és versenyképességi célokkal, csak az időtávok mások. A szegénység csökkentése a humán beruházások hosszabb távon megjelenő eredménye.”

b) A tervezett kiadások 2008-ban

A IV. pont 2. bekezdése szerint „a 2008-as évre mintegy 6,5 milliárd forint a költségvetési javaslat.” Tudjuk, hogy 2008-ban is tart a költségvetési szigor, és tudjuk, hogy még a családi pótlék indexálása is problémát jelentett. A 6,5 milliárd Ft-os javaslat azonban vagy tévedés, vagy csak *fenntarthatatlan szükségállapotként fogadható el, és akkor ilyenként kellene kommunikálni.*

Tévedést sejtünk pl. abban, hogy a 6,5 milliárd valószínűleg nem tartalmazza a legnagyobb szegénységi kockázatú csoportok családi pótlékának inflációnál valamivel magasabb emelését. Helyeseljük, hogy a kormányzat nem sorol minden, a gyerekekkel kapcsolatos költségvetési tételt a Nemzeti Stratégia eszközei közé, de azért az alábecslések sem célszerűek. Korábbi számításaink szerint a kiemelt „két csoportnál a költségvetési kihatás minden egy százalékos emelésnél hozzávetőlegesen 1,5 milliárd Ft, azaz a jelenlegi 4,5 helyett 7 százalék körüli emelés költségvetési kihatása kb. 4 milliárd Ft. Lehetetlen, hogy az összes többi intézkedés kihatása 2,5 md FT legyen.

Szükségállapotként foghatjuk csak fel a (családi pótlék emelést valószínűleg nem tartalmazó) 6,5 milliárdot, mert egyfelől a cselekvési tervben szereplő intézkedések (pl. iskolai étkezés javítása, szolgáltatások bővítése, hozzáférés javítása, stb.) költségére vonatkozó korábbi számításaink kihatása ennél lényegesen nagyobb (20–40 milliárd FT) volt, másrészt számos, a gyermekeket a szegénységből kiemelő elem hiányzik az ÚMFT-ből is, a cselekvési tervekben is.

c. A 3 évre tervezett kiadások

A cselekvési terv szerint „A „Legyen jobb a gyermekeknek!” 2007–2032 Nemzeti Stratégia végrehajtását szolgáló 3 éves kormányzati cselekvési terv költségvetési többletigénye elsősorban a fejlesztés eredményeként előálló többletkapacitások fenntartási költségeiből ered a jövőben, másodsorban a szélsőséges szegénység rövidtávú enyhítését szolgáló természetbeni juttatások bővítéséből.”

A Nemzeti Stratégia ismeretében értelmezhetetlen a gyermekszegénység csökkentésének „szélsőséges szegénységre” korlátozása, továbbá ennek eszközeként csak a természetbeni juttatások bővítése. Egyik sem felel meg sem az OGY határozatnak, sem a hosszú távú gondolkodás alapelveinek.

Az Indokolás a Pénzügyi megfontolások között kifejti, hogy „A Konvergencia Program által körülírt fiskális környezetben a 3 éves program nem tartalmazhat olyan intézkedéseket, amelyeknek jelentős költségvetési többletkiadással járó következményei lehetnek.” A Konvergencia Program azonban 2006-2009 évekre tervez nagyobb megszorításokat, ezt követően már említést tesz egy „polgárainak színvonalasabb szolgáltatásokat nyújtó és esélyteremtő” államról. Más szavakkal: ha a konvergencia programnak van értelme, akkor nem halaszthatók beláthatatlan ideig a társadalom minőségét javító cselekvések.

d) A 7 évre tervezett fejlesztések

A cselekvési terv szerint „A tervek arra építenek, hogy az Uniós forrásokból megvalósuló, egyszeri fejlesztések, beruházások, rendszer-átalakítások révén olyan struktúrák alakuljanak ki – amelyek nem sokkal nagyobb működési költségszint mellett is a mainál lényegesen kisebb arányban „termelik újjá” a szegénységet, a gyermekek társadalmi kirekesztését. Az Európai Unió társfinanszírozásával megvalósuló fejlesztések 7 év alatt a szinergikus hatású programok együttes figyelembevételével mintegy 60-80 milliárd forintot tesznek ki.”

Számunkra nem egészen világos, hogy miről szól a szöveg. Az „együttes” figyelembevétel azt sejteti, hogy a 60-80 milliárd mind az európai forrásokat, mind pedig azok hazai „önrészét” tartalmazza. Az összeg akkor is elszomorítóan jelentéktelen lenne, ha csak a hazai fejlesztési forrásokat tartalmazná. Valószínűbb azonban, hogy az európai pénzből megvalósuló fejlesztésekre utal, és ebbe beleérti a EU források felhasználásához szükséges hazai társfinanszírozást is. Ez évi 10 milliárd forintot jelent a két forrásból összesen, azaz GDP kevesebb, mint fél ezrelékét. Szomorúan jelentéktelen összeg.

Ma az ország egyetlen, az Országgyűlés által jóváhagyott komplex társadalompolitikai programja a Nemzeti Stratégia. Ennek forrásszükséglete (figyelembevéve azt is, hogy a megszülető gyermekek között egyre nagyobb a szegénységbe születők aránya, és hogy a gyermekek esélyeit végzetesen romboló területi szegregáció preventív beavatkozások hiányában folyamatosan erősödik) minden becslés szerint évi minimum 50, de inkább 100 milliárd forint. Ennyi „beruházás” minimálisan szükséges a fenntartható gazdasági és társadalmi fejlődéshez. Világossá kell tenni, hogy ezt a kormányzat tudja és (ha némi időeltolódással is, de) vállalja. Ennek hiányában minden társadalmi ígérete hitelét veszti és rendkívül erős támadásoknak teszi ki magát.

Valamit javíthat a prezentáción, ha vagy a preambulum, vagy az indoklás a jelenleginél világosabbá teszi és példákkal igazolja, hogy a cselekvési program nem tartalmaz számos olyan kormányzati beavatkozást, illetve európai fejlesztést, amelyeknek nem a gyermekszegénység csökkentése a fő célja, de van ilyen „mellékhatásuk” áttételes hatásuk. (Ilyen például az iskolai infrastruktúra fejlesztési program, az LHH projektek, stb.)

Intézkedési terv

I.A.1: miközben az Indoklás rész részletesen leírja a Biztos Kezdet programot, az intézkedési tervből csak következtetni lehet arra, hogy itt részben (?) ennek kiterjesztéséről van szó. Nem igazán érthető, hogy milyen más szolgáltatásokra utal a terv és az sem, hogy 2008. elején milyen szolgáltatások elindítását látja reálisnak. A TÁMOP-ban megvalósuló fejlesztések

nyomán 2008 végén, 2009 elején várható a Biztos Kezdet jellegű szolgáltatások jelentősebb számú fejlesztése. Az anyag más részeiben írtak alapján úgy tűnik, hogy a terv a gyerekek napközbeni ellátásának bővítését és a korai képességgondozásra irányuló szolgáltatásokat együtt kezeli. Az anyag más részeiben írtak alapján úgy tűnik, hogy a terv a gyerekek napközbeni ellátásának bővítését és a korai képességgondozásra irányuló szolgáltatásokat együtt kezeli. Ez elvben helyes is lenne, ha a szükséges szolgáltatások mindenütt, például a családi napközben, bölcsődékben és óvodákban is meglennének. Az is mutatja, hogy az elképzelések nem teljesen letisztázottak, hogy az indoklás részben két olyan TÁMOP intézkedést jelöl meg az anyag a bölcsődei-óvodai integráció forrásaként, mely a Biztos Kezdet program kiterjesztését szolgálja (TÁMOP 5.2.2 és 5.2.4). A Biztos Kezdet szolgáltatás nem napközbeni ellátás, de (részlegesen) ilyen szerepet is betölthet. Ezért kiemelten fontos, hogy azokon a hátrányos helyzetű településeken, ahol nem biztosított az iskoláskoron aluli gyerekek bölcsődei, óvodai ellátása, a képességgondozás részeként, illetve azzal integráltan kiépüljenek az intézményes napközbeni ellátás lehetőségei. Olyan komplex szolgáltatások kialakítása a cél, amelyekben biztosított a szociális/gyermekjóléti – egészségügyi – oktatási tevékenységek közös tervezése és megvalósítása és amelyek biztosítják, hogy a napközbeni ellátások keretében a gyerekek és a szülők hozzájussanak a szükséges tanácsadó, támogató, fejlesztő programokhoz, szolgáltatásokhoz.

I. A. 2-3. pont:

Szakmailag nem indokolt külön mérési eszközök kidolgozása a hátrányos helyzetű településeken élő gyerekekre. Figyelembe veendő az is, hogy a javasolt mérőeszközök jelentős része már létezik, jelentős részük alkalmazásra is kerül, csak sem feldolgozásuk, sem a hatékony követés nem megoldott. Ezért a következő szövegmódosítást javasoljuk a jelenlegi 2. pont helyett:

2. Ki kell dolgozni, illetve a jelenleginél hatékonyabban kell alkalmazni, feldolgozni, az illetékesek számára elérhetővé tenni a 0-7 éves korú gyermekek fejlődésének komplex (szomatikus, pszichomotoros, érzékszervi, kognitív stb.) méréséhez és követéséhez szükséges állapotfelmérő adatlapok standardjait és eljárási protokolljait, annak érdekében, hogy a fejlődésben való megakadás és a fejlődést hátráltató problémák időben felismerhetők és kezelhetők legyenek.

3. Tekintettel a források szűkösségére, a 2. pontban végzett felméréseket követő fejlesztéseket, problémakezelést, a szükséges szolgáltatások biztosítását, valamint a fejlesztések monitorozását a hátrányos helyzetű kistélepeken, illetve kistérségekben kell elkezdeni.

A 3. pont ilyen módosítás esetén okafogyottá válik. Egyébként is probléma, hogy a 0-7 éves korosztály esetében említ olvasási-számolási képességeket, ami nem a 0-7 éves korosztályt érinti. Az esetleges tanulási zavarokat (olvasás-számolás) megelőző programokhoz való hozzáférés biztosítása lenne kiemelő.

Általános probléma, amelyre az Indokolás is utal, mint a forrásszűke miatt előálló stratégiai kényszerre, hogy nagyon sok „papíron” megoldható előkészületről van szó (tesztek kidolgozása, felmérések). A szükségesnél és lehetségesnél viszont kevesebb utalás van arra, hogy ezek az előkészületek milyen valóságos szolgáltatásokat vonnak maguk után, és ez

milyen körben, mikortól valósulhat meg. (A szolgáltatásszükséglet felmérése részben egyelőre megoldatlan. A cselekvési tervben szerepeltethető lenne, hogy a szociális szolgálatok szükségletfelmérése előkészületben van, és hasonló vizsgálat fog készülni a gyermekekkel kapcsolatos szolgáltatásokról.)

A 4. pont számunkra nem vállalható szemléletet közvetít. A következő szöveget javasoljuk:

Biztosítani kell a gyermekek egészségügyi helyzetének javítása érdekében a korszerű gyermek-egészségügyi ismeretek átadását szülőknek, a gyerekekkel foglalkozó szolgáltatásoknak, intézményeknek egyaránt..

A hátrányos helyzetű térségekben a gyermekegészség-ügyi ellátás jelenlegi helyzete nagyon sürgős beavatkozásokat indokolna. Javasoljuk a következő pont beemelését a cselekvési tervbe 5. pontként:

Biztosítani kell, előzetes felmérés alapján, hogy a hátrányos helyzetű térségekben a gyermek egészségügyi ellátásának, szakorvosi ellátásának igénybevétele ne járjon a családok számára aránytalanul nagy teherrel, illetve időben és anyagilag hozzáférhető legyen. Segíteni kell a gyermekorvosi körzetek kialakítását, szakember ellátottságát kedvezmények megadásával. Fel kell mérni, hogy a sürgősségi ellátás helyzete megfelel-e a sajátos településszerkezeti igényeknek.

Az Intézkedési terv I.B pont:

Alapvető célként kellene megjelölni, hogy a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek minél korábbi életkorban be tudjanak kerülni az óvodába, mivel minden jogszabályi és infrastrukturális fejlesztés ellenére a mai napig gyakori a férőhelyhiány miatti elutasítás. A fenntartókat, az intézményeket és az óvodapedagógusokat különböző eszközökkel, de egyaránt érdekeltté kell tenni, hogy a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek rendszeres óvodáztatásban részesüljenek három éves kortól. Egyúttal fel kell oldani azt a jelenlegi törvényi szabályozást, amely a gyet-en lévő szülő minden gyereke esetében korlátozza az óvoda és iskolai napközi igénybevitelét. (A korlátozás azt a felfogást tükrözi, hogy ezek kizárólag gyermekmegőrző „napközbeni ellátások”, és nem gyermekfejlesztő intézmények.)

I.B.5-re vonatkozóan kérdés, hogy miben jelent ez változást a 4/2006. (II. 24.) OM rendelethez képest.

I.B.8: véleményünk szerint a pedagógusoknak és iskolavezetőknek nem csupán rendszeres továbbképzésre, hanem folyamatos szakmai támogatásra (mentorálás, hospitálás) és kontrollra lenne szükségük. Ennek értelmében szövegjavaslatunk a következő:

A közszolgáltatások jobb térségi ellátását célzó infrastrukturális beruházásokkal párhuzamosan javítani kell a gyermekek nevelését és oktatását szolgáló intézmények hatékonyságát és eredményességét pedagógiai, és intézményi reformokkal, a pedagógusok iskolavezetők képzésével, továbbképzésével, folyamatos szakmai támogatásával (mentorálás, szupervízió, hospitálás), kontrollal.

I.B.9.: nem elég világos a szöveg alapján, hogy itt két párhuzamos fejlesztésről van szó. Egyrészt a már működő képzések fejlesztéséről, másrészt egy új képzés kidolgozásáról.

I.C.10: a következő módosítást javasoljuk:

Elő kell segíteni az inkluzív, együttnevelő pedagógiai kultúra terjedését, a közoktatási intézményekben felismert szegregációs formák felszámolását. Támogatni kell az integrációs és a képesség-kibontakoztató felkészítést, valamint az óvodai fejlesztő programokat, a szakmai szolgáltató feladatok ellátását, együttnevelő pedagógiát támogató közösségi/társadalmi szemléletmód kialakulását a szakmai hálózat kiépítését. Ennek érvényesülését monitorozni kell.

I.C.11: nagymértékben szkeptikusak vagyunk az antidiszkriminációs jelzőrendszer fejlesztésének kérdésében. Az eddigi gyakorlat pozitív és negatív hatásai nem kellően ismertek, tehát a fejlesztés csak a jelenlegi jelzőrendszer felülvizsgálata után indokolt..

I.C. 12 – két különböző ügy:

A tanköteles koron túli fiatalok magasabb iskolai végzettséghez juttatása érdekében folytatni kell a „Képzésbe Ágyazott Foglalkoztatás” módszerének kiterjesztését.

A szülők és az iskola kapcsolatának javítása, az iskolai lemorzsolódás csökkentése céljából bővíteni kell a hátrányos helyzetű településeken alkalmazott pedagógiai asszisztensek létszámát.

I.C.13.: nem értünk egyet azzal, hogy az oktatási rendszer diszfunkcióinak csökkentése helyett az iskolán kívülre helyeződjenek oktatási feladatok. Ennek értelmében a következő szöveges javaslatunk van:

A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek iskolai sikerességének megerősítése érdekében növelni kell az alsó évfolyamokon az iskolaotthonos rendszerben tanulók számát, az alsó és felső tagozaton egyaránt bővíteni és a gyermekeket fejlesztő tartalommal kell megtölteni. a hagyományos iskolán belüli napközbeni ellátásokat. Ezek megfelelő számú biztosításáig, átmeneti jelleggel erősíteni kell az oktatási rendszer jelenlegi hiányosságait pótló alternatív megoldásokat (tanoda, nem formális napközi ellátások, civil kezdeményezések stb.) Természetesen civil és más alternatív megoldásoknak akkor is lesz terük, ha az iskola sikeresebben tölti be fő funkcióit.

I.C.14.: mivel jelenleg az ösztöndíjrendszerek nem minden képzési formát támogatnak, javasoljuk a következő kiegészített szöveget:

A hátrányos helyzetű szülők szegénységben nevelkedő gyermekei tanulását a továbbtanulást elősegítő, ösztönző támogatási formák, ösztöndíj-rendszerek bevezetésével kell segíteni, amely a képzés minden formájára (pl. felsőfokú akkreditált szakképzés) kiterjed.

I.C.15.: az Arany János program a halmozottan hátrányos helyzetű fiatalok tehetséggondozását szolgáló program és nem kizárólag roma program, ahogy azt a jelenlegi szöveg tartalmazza.

I.C.17: az intézkedés beszűkíti a lehetőségeket, nem veszi figyelembe, hogy a egyedi adottságoknak megfelelő megoldásokat. Javaslatunk:

A minőségi közszolgáltatások elérhetőségének biztosítása, ezen belül a gyermekek biztonságos utaztatása, valamint egyéb közösségi célok megvalósítása érdekében a Községi busz program keretében évente legalább 70 db buszt kell üzembe helyezni, illetve a szükségletekhez igazodva mikrobusz használatát, vagy az alternatív közösségi közlekedés megszervezését és fenntartását kell támogatni.

II. A – Foglalkoztatás

Általános megjegyzéseink, illetve problémáink:

Már jelenleg is vannak ilyen programok, lesznek is, a hatásukat nem igazán ismerjük, nincsenek megbízható adatok. Fontos lenne, hogy az ÚMFT keretében vagy más forrásokból meghirdetésre kerülő ilyen programokban a leghátrányosabb helyzetű kistérségek ne csak előnyt élvezzenek, hanem más (alacsonyabb) indikátorokat kelljen teljesíteniük, mint más térségeknek, egyúttal magasabb egy főre jutó támogatást kapjanak. A munkaerő-piaci integrációs és foglalkoztatási, foglalkoztathatósági programokat kombinálni kell a gazdaságfejlesztési, infrastruktúra-fejlesztési programokkal, kiemelten segíteni kell a térségekben működő foglalkoztatási célú civil szervezeteket, ösztönözni kell a szociális szövetkezetek létrejöttét. Meg kell teremteni azokat az alapokat, amelyeken a tranzitfoglalkoztatási (NEM KÖZMUNKA!) programok és termelőiskolák működni tudnak (épület, infrastruktúra, stb.) Meg kell teremteni a feltételeit annak, hogy alternatív foglalkoztatási formák (pl. szociális szövetkezetek) kialakításának támogatásával a hátrányos helyzetű térségekben munkajövedelemhez jussanak a munkaerőpiacról kirekesztettek. A szakképzés megszerzésének egyik gyakori akadályja az általános, illetve a középiskolai végzettség hiánya. Hátrányos helyzetű településeken a hiányzó iskolai végzettségek megszerzésének egyik leggyakoribb akadályja a közlekedés nehézsége. Ezen távoktatással, illetve (alkalmasint ezt kiegészítve) rövidített és legalább részben a lakóhelyen elérhető képzési formákkal lehet segíteni.

II.A.20: szövegszerű javaslatunk:

A munkaerő-kompetenciák fejlesztése érdekében olyan programokat kell indítani, amelyek a szakmai tudás mellett a tanuláshoz szükséges készségek fejlesztésével járulnak hozzá a gazdaság versenyképességét szolgáló képzett munkaerő biztosításához. A szakmai programok az idegen nyelv elsajátítását, felhasználói szintű számítógépes ismeretek megszerzését, valamint a vállalkozási ismeretek és életviteli kompetenciák fejlesztését támogatják. A fenti célokat rugalmas, felnőttképzési módszereket alkalmazó, általános iskolai végzettséget és középiskolai végzettséget nyújtó képzési programokkal is támogatni kell. Törekedni kell arra, hogy a képzések a lakóhelyen történjenek, illetve könnyen elérhetők legyenek, továbbá arra, hogy a nonprofit szektor számára is bekapcsolódási lehetőséget biztosítsanak

II.A.21: szövegszerű javaslatunk:

A gyermekes szülők munkavállalási esélyeinek javítását célzó intézkedések és programok hatásait, a munkába lépés és munkában maradás eredményeit folyamatosan követő indikátorokat kell kidolgozni és biztosítani kell ennek informatikai hátterét a folyamatos monitoring érdekében. Ennek előfeltétele azoknak az alapelveknek és elvárásoknak a megfogalmazása, amelyek ténylegesen segítik a

gyermekes szülők munkavállalását, bizonyos szolgáltatások vagy ellátások igénybe vétele során előnyhöz juttatják őket.

B.22: a szöveg csak az önkormányzatokban gondolkodik, alternatív formákban nem, pedig a jogszabályok erre lehetőséget nyújtanak. További gond, hogy nem csupán létrehozni kell a szolgáltatásokat, hanem fenntartásukat is biztosítani kell. Javaslatunk a következő:

A szolgáltatáshiányos, illetve a férőhelyhiányos településeken ösztönözni kell a gyermekek napközbeni ellátásának kiépítését. Finanszírozási és módszertani segítséget kell nyújtani az önkormányzatoknak az ellátórendszer teljesebb körű és jobb minőségű működtetéséhez, és meg kell vizsgálni az alternatív formák működtetésének lehetőségeit.

B.27 és 29: a nyári napközi és étkeztetés eddigi tapasztalatai nem igazán kedvezőek. Szisztematikus felmérés nem történt, de az igénybevételi adatok, valamint a szórványos beszámolók alapján úgy látjuk, hogy nem megnyugtató megoldás az iskolai szolgáltatásokra építeni. Abban kell érdekeltté tenni az önkormányzatokat, hogy értelmes nyári programokat szervezzenek a gyerekeknek (rászorulóknak és a többieknek egyaránt) és ehhez csatlakozzon az étkeztetés biztosítása. Ezzel egyrészt biztosítható lenne a gyerekek nyári napközbeni ellátása (ami a szülőknek jelenleg jelentős gondot okoz), másrészt a nyári étkeztetés nem válna „szegény-konyha” jellegűvé, ami mindenképpen elkerülendő.

III. A. 33: mivel kihasználatlanul állnak a művelődési házak, ezért a következő kiegészítéssel javasolnánk ezt az intézkedést:

A „Kell egy hely!” program keretében komplex ifjúsági valamint közösségi terek, multifunkcionális létesítmények kialakítását kell támogatni, gyermek- és ifjúsági programok céljára. A korábbi művelődési házak, tagolt, több funkciós közösségi terekké alakítására és működtetésére pályázati forrásokat kell biztosítani.

III. A. 34: jelenleg az iskolai sportlétesítmények kiadása bevételi forrás az iskola számára, ez ellenérdekeltséget eredményez. Ezért javasoljuk az intézkedés szövegének módosítását:

Szabadon használható sportolásra alkalmas terek (grund) építésével és a meglévő sportlétesítmények, iskolai sportpályák délutáni és hétvégi nyitva tartásának támogatásával kell biztosítani a sportolási lehetőségek hétvégi és szünidei biztosítását, a fiatalok szabadidejének hasznosabb eltöltését, sportolási lehetőségeinek könnyítését. Az iskolai sportlétesítményekben a tanulók sportolási lehetőségeinek biztosítása során élvezzenek előnyt az utánpótlássportot biztosító sportegyesületek. Meg kell akadályozni, hogy a kialakult terembérleti viszonyok miatt a fiatalok sportolását biztosító egyesületek kiszoruljanak az árverseny miatt ezekből a létesítményekből, elsőbbséget kell nekik biztosítani a felnőttek sportolásával szemben

III. A. 36: a szociális szolgáltatásoknak az igénybe vevők szükségleteihez kell igazodniuk, valamint támogatni kell az egyéni esetkezelésen túlmutató módszereket is. Ezért javasoljuk az intézkedés szövegének módosítását:

A prevenció hatékonyabb megvalósítását célozva a gyermekjóléti szolgálat szakmai fejlesztése keretében a helyi szükségletekhez jól igazodó szolgáltatási rendszert, és

finanszírozást kell kialakítani. támogatva a csoport és közösségi szolgáltatások kialakítására vonatkozó programokat.

III. A. 37: jelenleg az elsődleges gond, hogy a szolgáltatások egy része túlterhelt és csak a hatósági jellegű megoldásokra korlátozódik tevékenységük. Tehát a feladat nem a módszerek kidolgozása (azok rendelkezésre állnak), hanem azok alkalmazásának elterjesztése. Ez nem képzelhető el a szolgáltatások megerősítése nélkül. Ezért javasoljuk az intézkedés szövegének módosítását:

A veszélyeztetett gyermekek személyiségfejlődésének biztosítása, sikeres iskolai karrierje és társadalmi beilleszkedése érdekében, a gyermekek és családjuk számára a családi működést támogató, fejlesztő, valamint intenzív családmegtartó szolgáltatásokat és családi kríziseket kezelő programokat kell működtetni.

IV. A. 40: az eredeti szöveget kissé konkrétabbá kellene tenni, javaslatunk:

A gyermekek egyénre szabott képességfejlesztésének, a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek iskolai eredményének javítása érdekében javítani kell a szociális, egészségügyi, oktatási szakemberek együttműködésének hatékonyságát, ki kell dolgozni ennek jogszabályi, intézményi, működési feltételeit.

A kidolgozás véleményünk szerint konkrét határidőre valósítandó meg, jelenleg „folyamatos” szerepel.

IV. B: Az MTA Gyerekprogram Iroda csaknem két éve működik. Ezalatt az idő alatt kidolgozta a gyerekszegénység csökkentésének rövid távú programját, valamint előkészítette a kormány, majd az országgyűlés által elfogadott „Legyen jobb a gyerekeknek” Nemzeti Stratégiát. Emellett, jelen pillanatban is, biztosítja a program nyilvánosságát, kutatásokat folytat, foglalkozik a hosszú távú tervezés, a gördülő tervezés adott problémára alkalmazásával, gyermekszegénység indikátorokat számít és változásukat monitorozza, fejlesztési programok kidolgozásában vesz részt, és folyamatosan végzi azt az alkalmazási kísérletet, mely a stratégia további tervezésének alapja. Mindezeket figyelembe véve fontosnak tartjuk, hogy a programiroda feladat- és hatásköre, működési feltételei tisztázottak legyenek. Ennek érdekében javasoljuk a következő intézkedés beemelését a Kormányzati Cselekvési Tervbe:

A MEH intézkedik annak érdekében, hogy az MTA Gyerekprogram Iroda stratégiai kutatási programként folytassa eddigi tevékenységét, valamint a szükséges intézményesülés feltételeinek biztosításával lehetővé teszi annak részvételét a kormányzati intézkedések eredményességének és hatékonyságának mérésében, javaslatok kidolgozásában, modell-programok tervezésében, módszertani megalapozásában és megvalósításában.

IV.C.43: Mivel jelenleg semmilyen formában nem érvényesül a gyermekek esélyinek prioritásként kezelése, a következő kiegészítéssel javasoljuk az intézkedést:

Az uniós forrásokból megvalósuló fejlesztési tervek, programok előkészítése és végrehajtása során biztosítani kell a gyermekek esélyeit javító szempontok prioritásként való érvényesítését. Ki kell dolgozni a különböző OP-k, akciótervek és pályázatok összehangolását a gyermekszegénység leküzdése érdekében. A

gyermekszegénység elleni küzdelmet horizontális politikává kell emelni az ÚMFT-ben. Lehetővé kell tenni, hogy valamennyi program gyermekszegénységre gyakorolt hatását a program kezdete előtt meg lehessen vizsgálni, illetve utólag értékelni

IV.C.44: az évenként indítandó 5-5 kistérségi szintű kiemelt program forrásai jelenleg nem láthatóak az akciótervekben (a TÁMOP 5.2.3 intézkedésben összesen öt ilyen program terve szerepel 2010-ig és szakmai szempontokból ez tűnik reálisan megvalósíthatónak).

IV.C.45: Nem értünk egyet a pályázati eljárás kizárólagos alkalmazásával. Az eddigi tapasztalatok egyöntetűen arra utalnak, hogy a pályázati forma éppen a leghátrányosabb helyzetű településeket, szervezeteket és így a legkedvezőtlenebb helyzetben élőket nem éri el. Ezen túl, miután a gyermekszegénység okai bonyolultak és sokrétűek, az ellene történő küzdelem is csak sokoldalú, sokrétű, összehangolt beavatkozásokkal lehet sikeres. A párhuzamos intézkedések egymás hatásait képesek felerősíteni, megsokszorozni, miközben a széttagolt intézkedések gyakran nem a kívánt eredményre vezetnek. Javaslatunk:

A gyermekek esélyeit javító uniós fejlesztési források felhasználása során el kell kerülni a pályázati (versenyztetett) eljárás kizárólagosságát. A pályázati eljárások alkalmazása esetén a hátrányos helyzetű települések és térségek kedvezőtlen versenyfeltételeit az eljárási rendben kompenzálni kell. Biztosítani kell a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben az egymásra épülő, egymás hatásait erősítő (szinergikus), de különböző operatív programokban megjelenő pályázatok elbírálásának koordinálását is.